Studia Ucrainica Varsoviensia 14
ISSN 2299-7237, e-ISSN 2545-157X
Copyright © by Olena Turchak, 2026
Creative Commons: Uznanie Autorstwa (CC BY) 4.0
https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/
DOI: https://doi.org/10.31338/2299-7237suv.14.4

Олена ТУРЧАК, Olena TURCHAK
Університет імені Альфреда Нобеля, Україна
Alfred Nobel Uniwersity, Ukraine
ORCID: 0009-0004-5281-3174
e-mail: olena.turchak@duan.edu.ua

Ароматична картина світу в оповіданнях Григора Тютюнника через призму її лексико-стилістичного багатства

The Aromatic Picture of the World in Hryhir Tiutiunnyk's Stories Through the Prism of its Lexical and Stylistic Richness

The article examines the vocabulary denoting smells (odorative vocabulary) in the stories of Hryhir Tiutiunnyk. It also analyzes its contextual interpretation and functional-stylistic orientation. Observations are made on the linguistic means of expressing smells, determining the specifics of their functioning in the context of the author's intention and artistic detail, and also investigating features such as the intensity of odoratives, duration of the smell, pleasantness/unpleasantness, etc. The features of lexemes denoting smells as culturally specific details that identify the era of the 1960s reproduce the mentality of rural culture. The role of smell markers in the literary text, their influence on the perception of the work and the formation of worldview guidelines is studied. It is established that odoratives are represented by different parts of speech: verbs, nouns, adjectives. It has been found that Hryhir Tiutiunnyk supplements the generally accepted (dictionary) meanings with his own perception of smell, which is based on personal experience. This perception is part of the national code which includes three main components: real smell, smell-image and smell-description.
Keywords: smell, odorative, aroma, concept, lexical-semantic field, stylistic characteristic.

У статті розглядається лексика на позначення запаху (одоративна лексика) в оповіданнях Григора Тютюнника, аналізується її контекстуальна інтерпретація та функціонально-стилістична спрямованість. Спостереження проводяться над мовними засобами вираження запахів, визначається специфіка їхнього функціонування в контексті авторського задуму та художньої деталі, досліджується інтенсивність одоративів, тривалість

запаху, приємність/неприємність тощо. Визначено особливості лексем на позначення запаху як культурно-специфічних деталей, що ідентифікують епоху 60-х років XX ст. та відтворюють ментальність сільської культури. Вивчено роль запахових маркерів у художньому тексті, їхній вплив на сприйняття твору та формування світоглядних орієнтирів. Установлено, що одоративи представлені різними частинами мови: дієсловами, іменниками, прикметниками. З'ясовано, що Григір Тютюнник доповнює загальноприйняті (словникові) значення власним сприйняттям запаху, який ґрунтується на особистому досвіді. Це сприйняття є частиною загальнонаціонального коду, що включає три основні складові: реальний запах, запах-образ і запах-опис.

Ключові слова: запах, одоратив, аромат, концепт, лексико-семантичне поле, стилістична характеристика.

Когнітивна лінгвістика XX–XXI ст. кардинально змінила підхід до вивчення мовних явищ та понять. Останнім часом увага науковців спроєктована на сенсорні відчуття, за допомогою яких людина пізнає довкілля та отримує максимальну кількість інформації про навколишній світ. Сьогодні наука мультидисциплінарна, тому спостерігається нерозривний зв'язок лексичного наповнення інформації з гносеологічною, мисленнєвою та комунікативною діяльністю людини, її естетичним сприйняттям світу та культурологічним відображенням у мові. Г. Мацюк уважає, що мову слід розглядати „як когнітивну систему, як дію чи соціальну практику, культуру ж як когнітивну, символічну чи соціальну системи"[1].

Мова репрезентує ментальні сенсорні стимули як окремої особистості, так і народу загалом. Вивчення сенсорики в контексті „особистість – особа – народ" дає змогу глибше пізнати культуру народу на певному історичному етапі розвитку та встановити спільне і відмінне в лексиці різних народів щодо емоційного (чуттєвого) сприйняття світу. У такий спосіб відбувається популяризація рідної мови, культури свого народу, його здобутків і збагачується світова культура, удосконалюється та спрощується міжкультурна комунікація. Сьогодні сенсорика вивчається психологією та суміжними з нею науками – психофізикою, фізіологією, медициною, досліджується філософами, соціологами, культурологами, літературознавцями та мовознавцями. Сенсорні відчуття варто розглядати в межах когнітивної лінгвістики через призму мультикультурного феномену з урахуванням взаємодії екстралінгвальних, інтралінгвальних, психологічних та соціокультурних чинників. Це дозволить виявити оригінальність відображення знань людини про навколишній світ у семантиці мовних одиниць та встановити зв'язок із етнолінгвістикою, орієнтованою на вивчення співвідношення мови та культури народу. Засоби об'єктивації світу тісно пов'язані з лінгвоконцептологією, психолінгвістикою та комунікативною лінгвістикою, тому вивчення

[1] Г. Мацюк, *Про лінгвістичні показники взаємодії мова – культура на прикладі аналізу польсько-українського пограниччя XV–XIX ст.* [в:] „Studia Ucrainica Varsoviensia", nr. 8, 2020, c. 129.

сенсорних концептів на сьогодні – це один із перспективних напрямків дослідження когнітивної лінгвістики. Як стверджує В. Гавриленко-Русак,

> когнітивна лінгвістика як нова система вивчення мовних явищ не заперечує досягнутого в лінгвістиці раніше, але інтегрує отримане знання, виводячи його на більш високий рівень наукового осмислення. У рамках когнітивного підходу по-новому ставиться проблема співвідношення значення й смислу слова[2].

Мовна картина світу, що відображає особливості сенсорного сприйняття людиною довкілля, передається через лексеми на позначення кольорів, звуків, запахів, смаків тощо. Увага дослідників із різних галузей знань сконцентрована на вивченні цих концептів та їхньому впливі на людину. Лексика на позначення запахів, порівняно з іншими семантичними групами сенсорних відчуттів, не настільки багата та виразна й залишається найменш дослідженою мовознавцями. Наприклад, багатство лексики на позначення кольору створюється завдяки можливості поєднання різноманітних відтінків; слух рясніє великою кількістю звуків навколишнього світу; дотик теж має свій набір синонімів; а для передачі запаху має активно працювати авторська уява. Варто згадати слова І. Франка про те, що „наша мова найбагатша на означення вражень зору, менше багата… на означення вражень слуху і дотику, а найбідніша на означення вражень смаку і запаху”[3]. Деякі аспекти студіювання запахових лексем сьогодні потребують більш глибокого аналізу. Недостатньо вивченою є роль одоративів при створенні художнього тексту. Мова має універсальні одоративні лексеми, але варто не забувати, що позначення запахів переважно суб’єктивно-оцінне й пов’язане з індивідуальним сприйняттям світу.

Запахи в художніх текстах – це завжди засоби вираження авторських оцінок чи оцінок персонажа, які виявляють особливості образного бачення світу та асоціативного мислення й упливають на людину на фізичному, психологічному та соціальному рівнях. Запахи, як відомо, емоційно-забарвлені, вони позначаються на думках персонажів, змінюють їхній перебіг, викликають спогади або проєктують майбутнє. Вербальне вираження запахових відчуттів віддавна цікавило дослідників у різних аспектах: філософському, психолінгвістичному, семасіологічному, функціонально-стилістичному. Одоративній лексиці присвятили праці В. Дятчук[4] (проаналізовано слова на означення запахів),

---

[2] В. Гавриленко-Русак, *Ключове слово як національно-культурний мовний компонент: лінгвокогнітивний вимір* [в:] „Studia Ucrainica Varsoviensia”, nr. 11, 2023, с. 12.

[3] І. Франко, *Із секретів поетичної творчості* [в:] *Зібрання творів*: у 50 т., т. 37, Київ 1980, с. 79.

[4] В. Дятчук, *Слова на означення запахів*, http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine9-15.pdf, [14.02.2025]; Idem, *Як передається в мові відчуття запаху* [в:] *Культура слова*, вип. 15, Київ 1978, с. 35–42.

І. Бабій[5], Ю. Поздрань, Н. Франчук[6] (досліджено семантико-прагматичний аспект одоративної лексики), І. Гайдаєнко[7] (вивчено стилістичні функції назв смаку й запаху), І. Іншакова[8] (з'ясовано низку проблем дослідження запаху в науковій літературі), В. Власюк[9] (визначено місце та роль людини як об'єкта та суб'єкта одоративної складової світу), О. Рудь[10] (розглянуто одоративну лексику в поезії шістдесятників) та інші. Пожвавився інтерес до вивчення запахових явищ у творах окремих письменників[11], але наукових праць, присвячених вивченню одоративної лексики у творах Григора Тютюнника, небагато. Варто згадати студію С. Александрової *Запахові відчуття – художня деталь в оповіданнях Григора Тютюнника*[12], у якій авторка розглядає лексику на позначення пахощів на прикладі двох оповідань *Холодна м'ята* та *Деревій*.

Світ творів Григора Тютюнника надзвичайно багатовимірний та мінливий. Він насичений різноманітними барвами, наповнений усілякими звуками й напоєний розмаїтими ароматами. Запах – це один із вагомих маркерів у творах Григора Тютюнника, за допомогою якого письменник підкреслює ідейно-емоційну виразність зображуваного, що сприяє більш точному відтворенню епохи та дійсності. Деталі запаху, з одного боку, досить прості, а з іншого – незвичайні та дивовижні, надають пейзажу достовірності, портрету людини – неповторності та виразності, побуту – глибини та конкретності.

---

[5] І. Бабій, *Одоративна лексика в сучасній українській мові: семантико-прагматичний аспект* [в:] „Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу „Києво-Могилянська академія". Серія: Філологія. Мовознавство", вип. 266, т. 278, 2016, с. 11–15.

[6] Ю. Поздрань, Н. Франчук, *Одоративна лексика в романі Люко Дашвар „Ініціація": семантико-прагматичний аспект* [в:] „Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Філологічні науки", вип. 292, Київ 2018, с. 103–109.

[7] І. Гайдаєнко, *Стилістичні функції назв смаку й запаху в поезіях Яра Славутича* [в:] *Поетика Яра Славутича*, Херсон 2003, с. 197–211.

[8] І. Іншакова, *Проблема дослідження запаху в науковій літературі* [в:] „Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету: зб. наук. праць", вип. 15, Кривий Ріг 2016, с. 42–48.

[9] В. Власюк, *Людина як об'єкт і суб'єкт запахової картини світу* [в:] „Актуальні проблеми слов'янської філології", вип. XXIII, ч. 1, 2010, с. 478–484.

[10] О. Рудь, *Одоративна лексика в поезії шістдесятників* [в:] *Нова філологія. Збірник наукових праць*, № 91, Одеса 2023, с. 93–99.

[11] О. Абрамчук, Н. Клочко, Ю. Поздрань, *Специфіка функціонування одоративної лексики у поетичній творчості Івана Драча* [в:] „Наукові записки Національного університету „Острозька академія". Серія: Філологічна", вип. 51, 2015, с. 134–137; І. Іншакова, *Лексика сприйняття запаху в поезії І. Франка* [в:] „Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови", вип. 9, 2012, с. 21–24; І. Іншакова, І. Іншакова, *Склад та функціонування одоративної лексики в творах І. Нечуя-Левицького* [в:] „Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького національного університету": зб. наук. праць, вип. 13, 2015, с. 109–116.

[12] С. Александрова, *Запахові відчуття – художня деталь в оповіданнях Григора Тютюнника* [в:] *Культура слова*, вип. 45, 1994, с. 27–31.

Новизна дослідження полягає в цілісному аналізі лексем на позначення запаху та їх стилістичній характеристиці в оповіданнях Григора Тютюнника. Окрему увагу приділено запахам як культурно-специфічним деталям, через які у творчості письменника ідентифікується доба шістдесятництва з особливостями сільської ментальності. Ґрунтовний аналіз одоративної лексики допоможе більш глибоко зрозуміти особливості епохи, у яку творив Григір Тютюнник, а знання деталей сприятиме ідентифікації творчості письменника та розумінню психологізму його оповідань.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю аналізу лексико-семантичного поля запахів (з урахуванням авторського сприйняття) в оповіданнях Григора Тютюнника через призму їхньої вербалізації.

Мета роботи – дати ґрунтовний аналіз одоративів в оповіданнях Григора Тютюнника з погляду лексичного складу, стилістичної характеристики та культурно-специфічних деталей.

Для досягнення мети слід розв'язати низку **завдань**:

– проаналізувати наукову літературу, у якій подається аналіз одоративної лексики;
– дослідити запахові лексеми в оповіданнях Григора Тютюнника та покласифікувати їх;
– описати стилістичні засоби використання одоративів;
– виявити особливості вживання лексики на позначення запаху та її роль в оповіданнях Григора Тютюнника.

Об'єктом дослідження є оповідання Григора Тютюнника, **предметом** – одоративна лексика та особливості її вживання.

Під час дослідження одоративів були використані такі **методи**: описовий метод, метод аналізу, метод суцільної вибірки, порівняльно-зіставний метод.

Поетика творів Григора Тютюнника приваблювала й приваблює читачів не тільки якоюсь напрочуд душевною теплотою, беззахисністю, щирістю, відкритістю, а й своїм унікальним багатобарвним словом. Письменник, користуючись загальновідомими словами, уміє створити неповторний колорит образності.

Сьогодні, мабуть, варто говорити не так про запахи та їх мовну реалізацію в художньому тексті, як про концепт запаху, оскільки поняття „концепт" синтезує інформацію із трьох сфер: культури народу, свідомості мовця та мовних елементів. Запахи, відображені в художньому тексті, хоч і зароджуються у свідомості автора, але обов'язково зумовлюються культурою народу та епохи, змальованою у творі. Запах реалізується через мову, де мова є фінальною ланкою в ланцюжку „свідомість – епоха – культура – мова". Запах ніби вловляється авторською свідомістю, обробляється, систематизується, узагальнюється й постає перед читачем у вигляді певного образу, створеного з конкретною метою та вираженого через художні засоби.

Запахи в оповіданнях Григора Тютюнника логічні, природні, але при цьому яскраві, емоційні та незабутні. Запах – це цілеспрямована деталь, обрана

письменником неспроста, небезпідставно, вона має конкретну мету й покликана розв'язати чітко визначену художню настанову. Запахи не лише дають характеристику персонажам, вони описують речі, інтимізують оповідь, підсилюють динаміку сюжету. Запах для Григора Тютюнника – це маркер його епохи, символ ментальності та культури, світоглядний орієнтир. Прозаїк любив село, сільські пейзажі та сільський побут. Саме тому в письменника більшість запахів уособлюють прикмети сільського життя, справжньої людської простоти. Завдяки відтвореному автором „духу" епохи шістдесятництва читач усвідомлює та глибше розуміє час, змальований автором, і душевний стан та настрій людей того часу. Кант уважав, що запах – це ніби смак на відстані. Григір Тютюнник якраз і дає своєму читачеві можливість відчути „смак" доби через запахи людського буття 60-х років XX ст. Запах у художньому контексті набуває більшого смислового навантаження, виразності та значущості, завдяки чому актуалізуються приховані семи одоративних лексем.

Григір Тютюнник, передаючи запахи, зазвичай оперує дієсловами та дієслівними формами, іменниками та прикметниками. Саме вони становлять семантичне ядро слів з одоративним значенням.

Найбільш часто серед одоративів письменник використовує дієслово недоконаного виду „пахнути", за яким у мові традиційно закріплене значення „видавати, виділяти який-небудь запах"[13] та лексему доконаного виду „запахнути" зі значенням „почати пахнути, виділяти який-небудь запах"[14]. У творах Григора Тютюнника[15] дієслова „пахнути", „запахнути" можна класифікувати по-різному: за характером запаху, за джерелом запаху, за інтенсивністю запаху. Наприклад, за характером запаху виділяються:

– приємні аромати: *пахне тополиними парфумами*; *пахло юшкою та свіжою рибою*; *пахла біла акація*; *пахло молодим осокорячим листям*;
– нейтральні запахи: *пахне талиною*; *пахне давніми дощами*; *пахло димком і кашею*;
– неприємні запахи: *сіно пахне цвіллю, дошки – грибком і трухлявиною*; *гній пах сирою льоховою землею*;
– специфічні запахи: *пахло новим сидінням*; *пахне влежаними яблуками і огірками*; *пахла деревієм суха дубова стружка*; *запахло оливою*; *вінки запахли молоденькою живицею*; *запахло промтоварною крамницею*.

За джерелом запаху можна виокремити:

– запахи природи: *лопухи запахли низовинним, росою, ніччю*; *в хаті пахло живицею; густо пахло холодною м'ятою*; *вода запахла гнилим падаличнім листям і моченими коноплями*;

---

[13] *Великий тлумачний словник сучасної української мови*, уклад. і гол. ред. В. Бусел, Київ 2005, с. 895.

[14] *Ibidem*, с. 411.

[15] Тут і далі цитуємо за: Г. Тютюнник, *Твори*, Київ 1984.

– запахи їжі та напоїв: *запахло гарячим чорним хлібом та пісною парою*; *запахло теплим вранішнім молоком*; *пахне кутею; запахло підпеченою скоринкою*;
– запахи побуту: *в хаті запахло добре вичиненим товаром, ваксою і новим злежаним сукном*; *цигарковим димом пахне*; *пахло гарячими свічками*.

За інтенсивністю запаху проявляються:

– сильні, надзвичайно виразні запахи: *пахло юшкою та свіжою рибою*; *пахне вепрячими писками*; *духами пахне й цигарками лавошними*; *пахло прілим солодом злежаної соломи, соляркою і вистудженим потом*;
– легкі, ледь відчутні запахи: *пахне ледь-ледь мале тополеня*.

Прикметною особливістю одоративів Григора Тютюнника є запахи пір року, або так звані сезонні запахи. Наприклад:

– весняні запахи: *пахне весняним випаром*; *пахла весняною жагою родити*; *пахне молодим осокорячим листям*; *пахло холодною м'ятою*;
– літні запахи: *ниви пахли хлібами, динями, кавунами*; *сіно пахне*;
– осінні запахи: *земля пахла вимерлими травами*; *трава по-осінньому холодом пахне*; *надвечір'я пахло осінню*;
– зимові запахи: *пахло холодним димком*.

В окрему групу слід виділити запахи за простором поширення. Серед них є запахи:

– локального характеру: *в сторожці пахло сонцем*; *в хаті одразу запахло промтоварною крамницею*; *в світлиці запахло оливою*; *курінь пах землею і мохом; з-під рядна давко пахло сухим глиняним порохом і вивітреною сажею*;
– атмосферні, які наповнюють усе навколо: *надворі пахне листям*; *у провалля справді пахне талиною*; *повітря пахне торф'яним духом і весняним випаром сирих вільхових дров*; *в бору пахне ладаном*.

За джерелом походження запаху наявні природні запахи, зокрема: рослинні, тваринні, земляні та водні; запахи горіння; запахи людської діяльності тощо, напр.: *гнилички солодким кваском пахнуть*; *земля пахне горішніми травами і молодою м'ятою, вічністю і миттю*; *запахло баклажанячим огудинням*; *туман пах бузковим цвітом*; *пахло юшкою та свіжою рибою*; *пахла чорна земля на пагорбах, гній пах сирою льоховою землею*; *пахне давніми дощами*; *цигарки завжди пахли яблуками, а яблука – цигарками*; *запахло розворушеною лемешами землею.*

Дієслово „пахнути" автор уживає в різноманітних контекстах для створення атмосфери, передачі емоційних станів персонажів, напр.: „Вночі Андрій довго не міг заснути, бо в хаті було видно од великих зірок на небі і густо *пахло холодною м'ятою*..."[16]. За допомогою запаху людина оцінює ситуацію, умови та обставини, у яких відбувається дія, складає враження про інших людей, про

[16] *Ibidem*, с. 51.

предмети, явища та поняття, напр.: „Од Васюти *пахло риб'ячими консервами і пригорілою шкуркою з пареного молока*. Так пахло, що Їгоркові аж уздрілася та шкурка – рум'яна, хрумка, а по краях біленький пружок... Коли б пак, як у нього батько завфермою, а мати в лавці торгує..."[17]. У кожному епізоді запахи не просто фізичні явища, вони є частиною глибшого контексту, який допомагає передати особливості побуту, місця чи настрою, напр.: „Василькові *запахло теплим вранішнім молоком*. Згадалася корова"[18].

Григір Тютюнник за допомогою одоративів якнайтонше відтворює багатство запахів природи, уміє щоразу віднайти нові відтінки ароматів та передати неповторні образи навколишнього світу, напр.: „Жарінь спала. *Трава і листя* на кущах *запахли терпкою прохолодою*"[19]. Лексеми „пахнути", „запахнути" дають змогу читачеві відчути реальні запахи природи, довкілля, тогочасного сільського життя, вдихнути їх разом з автором, насолодитися ароматами разом із персонажами, напр.: „<…> не можна так мислити і жити, коли *земля пахне горішніми травами і молодою м'ятою, вічністю і миттю*..."[20]; „*Пахла* чорна *земля* на пагорбах між заплавами – *пахла весняною жагою родити і вимерлими травами, трухлим сухостоєм і молодим пагіллям – пахла вічністю і скороминучою порою*..."[21].

З наведених прикладів доходимо таких висновків щодо особливостей уживання лексем „пахнути" та „запахнути":

- виконують роль присудків в особових реченнях, узгоджуються з джерелом запаху у формі орудного відмінка (джерело запаху виконує функцію додатка) та у формі називного відмінка (джерело запаху виконує роль підмета);
- часто набувають форм безособового дієслова-присудка в безособових реченнях, де іменник на позначення запаху – це об'єкт дії, що виконує функцію додатка: *духами пахне*; *надворі пахне молодим осокорячим листям*; *пахне мокрою торбою, рибою і сонною кропивою*; *пахло димком*. Григір Тютюнник використовує безособові дієслова, якщо не робить акцентації на думці окремого персонажа;
- уживаються як в однині, так і множині: *повітря пахне*; *стерня пахне*; *цвяхи пахнуть*;
- в однині набувають форм усіх родів: *курінь пах*; *сіно пахне*; *земля пахне*;
- використовуються у формах теперішнього та минулого часу: *брость пахне*; *ниви пахли*.

Зафіксовано одиничний випадок уживання слова „пахтіти", яке має аналогічне значення, що й дієслово „пахнути", напр.: „Ще й тонкими *доччиними*

[17] *Ibidem*, с. 55.
[18] *Ibidem*, с. 41.
[19] *Ibidem*, с. 44.
[20] *Ibidem*, с. 50.
[21] *Ibidem*, с. 50.

парфумами пахтів, бо Катря покропила йому смушевий комір і манишку”[22]. У реченні воно використане для характеристики інтенсивного запаху, надає тексту експресивності та стилістичної маркованості. Лексема „пропахнути” має негативну конотацію. Вона вживається зі значенням „увібрати неприємний запах” у такому контексті, напр.: „Ходім швиденько до антобуза, бо пече так, що ще й *мнясо пропахне*, то будуть нам хрестини”[23].

Крім традиційних лексем з ядерним одоративним значенням, Григір Тютюнник використовує слова, які передають додаткові запахові значення. Це, зокрема, лексеми, у яких одоративне значення перебуває на периферії, тобто є вторинним: *виходити*, *дихати*, *подихати*, *повівати*, *тягнути*, *потягнути, відгонити*, *понюхати* тощо. Такі слова є контекстуальними синонімами на позначення запахів. Часто автор використовує прийом, при якому одоративні відчуття не називаються прямо, а передаються описово, але при цьому легко вгадуються читачем. Контекст побудований так, що викликає відповідні уявлення про запахи навколишнього світу.

Дієслова „тягнути”, „потягнути” традиційно вживаються зі значенням „повівати, надходити струменями; обдавати теплом, холодом і т. ін., доноситися”[24]. У Григора Тютюнника лексеми „тягнути”, „потягнути” означають плавне поширення запаху, напр.: *з поля тягло духом ріль та осінньої стерні*; *з грядок тягне теплим гнійком, торішніми бур'янами і мокрим попелом*; *од села потягло гіркий бур'янячий дим*; раптову або чітко виражену появу запаху, напр.: *знадвору потягло прохолодою*. Лексема „потягнути”, уживаючись у переносному значенні, пов'язаному з поширенням та сприйняттям запахів, може бути основою подієвого ряду, який викликає одоративні асоціації через контекст, напр.: „*Роса потягла* з вологих трав *густий дух вимороженої бодяги, в'ялої бугили і пожухлого мокрого сіна*, що позалишалося в кущах по торішній косовиці[25]; „Кузька *потяг носом повітря*, і враз йому забулися і живий гайворон, і той, що снився: *повітря смачно пахло димком і кашею*”[26]. Лексема „відгонити” виражає слабкий, не дуже виразний запах, напр.: „І вже *земля* з-під лопатки *не відгонила* Василькові *льохом*”[27]. Заперечна частка „не” послаблює неприємну конотацію та вказує на зміну запахових характеристик землі, підкреслюючи, що ледве відчутний раніше запах наразі взагалі зник.

Цікавим з погляду стилістики є вживання слова „повівати” зі значенням „розноситися, ширитися в повітрі; обдавати подувом (пахощів, прохолоди і т. ін.)”[28]. У Григора Тютюнника дієслово „повівати” означає „ненав'язливе віяння осені,

---

[22] *Ibidem*, с. 135.
[23] *Ibidem*, с. 167.
[24] *Великий тлумачний словник сучасної української мови*, с. 1489.
[25] Г. Тютюнник, *Op. cit.*, с. 50.
[26] *Ibidem*, с. 287.
[27] *Ibidem*, с. 42.
[28] *Великий тлумачний словник сучасної української мови*, с. 997.

у якому відчувається легка прохолода”, що свідчить про зміну пір року, напр.: „Ладко прислухається до шелесту осичок, глушить баян, і тоді стає чути, як зітхають міхи влад невеселій і нікому, навіть гармоністові, не відомій мелодії – бо він її не видумує нарошне й не слухає, а тільки бачить поміж хатами в кінці вулички близько розвішане крайнебо, наче там, за городами, воно й починається, тільки чує, як десь у вільшині сонно озивається одуд, *повіває молодою осінню холодна річка з низів*, гуркочуть дубові дошки на мосту <…>”[29]. Подібні запахові відчуття створюють додаткову експресію, додаючи тексту образності та чуттєвості. У наведеному реченні це не лише настрій природи, а й стан людської душі.

Слово „дихати”, що вживається у формах доконаного та недоконаного виду, в особових і безособових формах, означає „виділяти або поширювати запах”, напр.: „*Дихали трухлявиною старі пні*”[30]. Воно використовується як синонім до лексеми „пахнути”, тому поєднується з дієсловами, що позначають поширення запахів у просторі та їхній рух. Лексема „дихати” може бути активатором спогадів, який надає додаткову інформацію про події, обставини, персонажа, справляє вплив на читача, напр.: „Згадка ця, як ішов степом, як біг на червону заграву, як *дихнуло* на нього раптом *вільгою прохолодою з левад*, була Устимові наймиліша з усього життя, і він часто грів нею зморене вже серце”[31]. Словосполучення „дихнути гаряченьким” передає запах описово, але саме так автор додає нові деталі до характеристики персонажа. Це допомагає глибше зрозуміти образ, а розповідь стає більш динамічною, реалістичною та життєвою, напр.: „Він був трохи під чаркою, бо *дихнув на мужиків гаряченьким* – путівцями поміж тутешніми селами інспекція не часто вештається, хіба лисиця дорогу перестрибне”[32].

Григір Тютюнник вдається до повтору слів як стилістичного увиразнення, напр.: „<…> Коряк повертається до сторожки, вимітає звідти прілі гриби, що проросли по кутках і під приміскою ще восени, сушить, переколошкує сіно, розкладає на поличках своє начиння, але найприємніша йому робота – розперезати снопик деревію і ощадливо, по одній стеблині уквітчати ним стіни, низеньку стелю, холодні темпі кутки, а тоді сісти на коритце, перекинуте догори дном, і *дихати, дихати* так розкішно, глибоко, що аж у грудях щем...”[33]; „А на джерело-криницю послалася молода шовкова трава і *дише, дише* разом з водою, що то піднімається горбочком, то западає, ледь чутно промовляючи до ночі в зорях, до пахощів молодої осоки та глухого деревієвого духу: зима не вдужала вивіяти його дотла”[34]. Така словесна надмірність дозволяє автору

[29] Г. Тютюнник, *Op. cit.*, с. 85.
[30] *Ibidem*, с. 28.
[31] *Ibidem*, с. 224.
[32] *Ibidem*, с. 239.
[33] *Ibidem*, с. 95.
[34] *Ibidem*, с. 218.

через багаторазову актуалізацію того самого смислу підкреслити деталі в описах природи, наголосити на змістових подробицях, а в читача викликати відчуття гармонії запахів.

Авторську контекстуальну інтерпретацію отримала й лексема „подихати" в такому реченні: „Юхим зняв свого цупкого брезентового фартуха, побитого іскрами, і, розтираючи праву руку – вона вже частенько німіє йому, – пішов на низи *подихати вільховою прохолодою*"[35]. Словосполучення „подихати вільховою прохолодою" емоційно насичує текст, підкреслює ліричний настрій героя через отриману від запаху природи насолоду, яка створює атмосферу спокою та відпочинку.

Дієслово „виходити" означає „виділяти, поширювати запах разом із випарами", напр.: „Чи то пак хмизок у челюстях сичить і пускає на холодну черінь білу паруючу пінку – то з нього *сирість виходить*"[36]. Зазвичай сирість асоціюється з неприємними запахами, але в реченні, що розглядається, вона не протиставляється з погляду „приємне – неприємне", тобто має нейтральне значення, яке вказує на природній процес випаровування та поширення запахів.

Слово „вдихнути" означає „вловлювати запах, насолоджуватися ароматом, відчувати його інтенсивність", напр.: „Андрій перестав гребти, кілька разів глибоко *вдихнув повітря*, ширшаючи в грудях, і німів, немов прислухаючись до якогось тихого-тихого звуку"[37]. Автор таким чином концентрує увагу читача на спогадах головного героя, який, вдихаючи повітря, намагається впізнати запахи минулого. Це стає зрозумілим із контексту: „І серед тих *запахів* Андрій ніяк не міг упізнати одного, що нагадував йому дитинство, пасьбу на купині з пляшкою холодного молока і окрайцем хліба в торбині, перший вечір з Клавою отут, посеред лук, клечані святки в бабусиній хаті, примазаній ради празника і струшеній різучою осокою – *запах нагадував йому все життя, крім служби на морі*"[38]. У реченні варто звернути увагу на лексему „запах", яка узагальнює та систематизує аромати, які супроводжували героя на певних етапах його життя. Запахові відчуття допомагають авторові більш точно передати складну психологію людських почуттів, відчути їхнє значення та вагу, відтворити глибину характеру, а читачеві яскравіше розпізнати та зрозуміти тонкощі перипетій людського життя. Отже, запахи в мовній картині світу Григора Тютюнника можуть бути пов'язані з дитинством, важливими подіями, родом діяльності персонажа, його емоціями тощо. Герої відчувають запахи, оцінюють їх. Запах може впливати на людину, навіювати спогади або сам може бути спогадом, який видобувається з пам'яті, пробуджує певні відчуття, тобто запах є одночасно тригером пам'яті та емоційним символом.

---

[35] *Ibidem*, с. 153.
[36] *Ibidem*, с. 66.
[37] *Ibidem*, с. 50.
[38] *Ibidem*, с. 50.

В іншому контексті метафоризована лексема „вдихнути” разом із „незвичайними” джерелами запаху, такими як сира погрібна пітьма, підопріле сіно, акацієве насіння – передає відчуття спокою головного героя, його емоційну рівновагу. Данило відчуває рідне місце через запахи, де знайомі для нього пахощі відіграють ключову роль, напр.: „Данило відсунув двері, *вдихнув сирої погрібної пітьми*, напоєної духом підопрілого сіна з примістки й торішнього акацієвого насіння, що лишилося невисіяним, і сів на поріжку, відчуваючи, що вже ніколи в світі, до смерті, до сліпоти, не піде звідси, з розсадника, що тільки й жив узимку мрією про цю мить...”[39].

Інколи письменник запахові відчуття передає лексемами „нюхати”, „понюхати”, які означають „процес розпізнавання запаху”, тобто вони теж мають одоративне значення описового характеру, напр.: „– Ну, на, дурне, *понюхай... Це ж хміль*! Бач – хміль...”[40]. У наведеному реченні дієслово „понюхати” вказує на сенсорне сприйняття запаху.

Григір Тютюнник для позначення одоративів використовує дієслівні форми, зокрема дієприкметники „напахчений” та „напоєний” і дієприслівник „вдихаючи”. Дієприкметник „напоєний” уживається в переносному значенні, називає поняття, насичене певним запахом. Дієприкметник „напахчений” вказує на штучний аромат, напр.: „А як ручкалися на прощання, чого ніколи раніше не робили, і розходилися, Настя вбгала йому в долоню *напахчену дешевими духами* хусточку з двома літерами, вишитими зеленою ниткою: Н+П”[41]. Дієприслівник „вдихаючи” має експресивне забарвлення, передає емоційний стан героїв, розкриває глибину їхніх думок та переживань, пов’язаних із приємними спогадами ностальгічного характеру, напр.: „Потім луки кінчаються, і вони прошкують лісовою стежиною. *Ліс* низовий, *набряклий душною вологою та п’янким духом розбухлої брості*. Й обоє вони, *вдихаючи його*, думають про одне й те ж: «Оце б тільки жити та жити, а бач – старість...» – і зітхають, міцніше тримаються за руки, обходячи калюжі, як молоді круг аналоя”[42].

Серед іменників на позначення запахів в оповіданнях Григора Тютюнника використовуються такі лексеми, як: *пахощі*, *духмянці*, *дух*, *запах*, *повітря*, *задуха*. Іменник „пахощі” зазвичай передає приємні та ніжні запахи, підкреслюючи якнайтонші аромати світу природи, які виділяються різними рослинами. Джерело пахощів різноманітне: терен, скошене сіно, горіхове листя, молода осока, деревій тощо. Автор зумів відчути навіть пахощі бур’янів, саме пахощі, а не відразливий запах, напр.: „А бур’яни навколо – як ліс, і *пахощі* їхні *були гіркі та прохолодні*”[43]. Така незвичайна контекстуальна семантика засвідчує

[39] *Ibidem*, с. 93.
[40] *Ibidem*, с. 74.
[41] *Ibidem*, с. 169.
[42] *Ibidem*, с. 90.
[43] *Ibidem*, с. 272.

неймовірно глибоке розуміння та сприйняття письменником навколишнього світу, його бажання бачити красу в усьому, відчувати найтонші відтінки природи. Різним у Григора Тютюнника є характер запахів, який підкреслюється якісними прикметниками: *гіркі та прохолодні пахощі*; *терпкі пахощі* тощо. Навіть якщо автор не конкретизує запах, його можна домислити з контексту, напр.: „І от знову прийшла весна, і знову зацвів терен у Вуточчиному садку, *принаджуючи* своїми *пахощами* ос та бджіл на молоду квітку <…>”[44], отже, запах – квітковий, солодкий; „<…> обіймалися посеред *пахощів скошеного сіна*, аж доки на сході не займалася велика, як яблуко, досвітня зоря...”[45], – свіжий, трав’яний; „Терешко знав *дерево*. Знав кожну його жилу й прожилок, на вагу і *пахощ*, від кореня до вершечка, мовби сам пішов з пагона, а пішовши з нього, породичався з усіма, що росли колись і ще зосталися в цьому краї, деревами. Терешко різьбярував”[46] – насичений, деревний тощо. Пахощі можуть викликати різні відчуття: спокою, легкості, свіжості, бадьорості, меланхолії, радості тощо, напр.: „Увійшла Палажка і внесла до хати *терпких пахощів весняної ночі*”[47].

Доволі часто автор звертається для передачі запаху до лексеми „дух”, яка використовується зі значенням „запах”, „аромат”, „пахощі” й переважно позначає конкретні запахи, наприклад: сіна, грибів, іржі, сажі, цегли, жита, бодяги, бугили, лопухів, деревію, модрини, живиці, рідше – абстрактні, наприклад: церковний дух, військовий дух тощо. Іменник „дух” сполучається з прикметниками (метафоризованими епітетами) й вказує на характер запаху: *гіркуватий дух*; *теплий дух*; *прілий дух*; *густий дух*; *п’янкий дух*; інтенсивність та концентрацію: *крутий дух*; *крутіший дух*; *міцнющий дух*; *розкішний дух*; джерело запаху: *живцевий дух*; *сосновий дух*; *деревіїв дух*; *весняний дух*; *вологий дух*. На походження запаху можуть вказувати й іменники: *дух не митої бороди*; *дух злежаного сіна*; *дух вимороженої бодяги, в’ялої бугили і пожухлого мокрого сіна*; *дух розбухлої брості*; *дух підопрілого сіна*; *дух хліба та картопляного цвіту*. Серед наведених прикладів можна виділити нейтральний характер запахів, позитивний (приємний) та негативний (неприємний). Аналізовані приклади дають можливість стверджувати, що використання лексеми „дух” у різних значеннях свідчить про багатство словника Григора Тютюнника, який зумів для кожного окремого випадку знайти характерологічну ознаку, яка б підкреслила багатогранність запахів українського колориту 60-років минулого століття, напр.: „...В ярку, біля картоплища, глухо, затишно і навіть млосно від крутого, незайманого вітром *духу прогрітих лопухів та курячої сліпоти, сирої, захованої від сонця низової землі й трухлого вільхового паліччя*”[48].

---

[44] *Ibidem*, с. 110.
[45] *Ibidem*, с. 118.
[46] *Ibidem*, с. 217.
[47] *Ibidem*, с. 38.
[48] *Ibidem*, с. 76.

Оригінальним із погляду вживання є іменник „духмянці", який нечасто трапляється в художніх творах. Саме тому його використання – це завжди яскрава емоція, колорит та самобутність. Лексема „духмянці" асоціюється тільки з приємними ароматами і є синонімом до слова „пахощі". Речення „А тополеня мале на верху Куреневому солодкі *духмянці* у степ за вітром посилає: то пахне його брость тополиними парфумами"[49] можна вважати суцільною метафорою, що передає ніжний аромат весни. Такі наскрізні метафори засвідчують безперечну майстерність автора.

Своєрідністю контекстуального значення характеризується й лексема „задуха" в реченні: „Над луками стоїть *волога отав'яча задуха*, хоч сонце вже й не пече, а в лузі поміж верболозами миготить павутиння, жовтіє майже стиглий хміль – скоро осінь..."[50]. Унікальність слова „задуха" полягає в тому, що воно синтезує пряме та переносне значення, передає насиченість повітря запахом отави, його густоту, підкреслює духмяність луків. Григір Тютюнник майстерно підкреслює зміну пір року: уже й спека не відчувається, але й літо, що поступово згасає, ще не втратило своїх ароматів. Ось так легко, невимушено автор описує особливий стан природи – плавний перехід від літа до осені.

Авторською самобутністю, властивою лише Григору Тютюннику, позначене слово „повітря" в контексті: „<…> і знову просила приїхати хоч на днину, обіцяючи внукам новенький рушничок на рибалку, невісткам – по старовинній вишитій сорочці й по два роменських рушники, „бо вони вже скоро виведуться", а синам *церковне повітря в хаті* вечорами, настойку й солоного теренцю на закуску"[51]. Словосполучення „церковне повітря" набуває метафоричного значення завдяки оригінальності вживання, оскільки через запах передає ще й особливу атмосферу – затишок, родинне тепло, підкреслює важливість духовних цінностей та обов'язок пам'ятати минуле, свій рід, своїх батьків, традиції свого народу. „Церковне повітря" – це символ особливої духовної атмосфери, який надає тексту сакрального характеру.

Незвичним є використання слова „тлін" як синоніма запаху. Лексема „тлін" у мові має негативну конотацію як у прямому значенні: „те, що тліє, розкладається або зотліло; прах"[52], так і в переносному: „щось нетривке, скороминуще, що не має сили або справжньої цінності"[53]. В оповіданні Григора Тютюнника *Холодна м'ята* семантика лексеми набуває певної інтерпретації. Незважаючи на те що слово „тлін" асоціюється із запахом минулорічних рослин, воно не викликає виключно негативних емоцій, напр.: „Там бубоніло радіо, співали півні, низько слався дим, розбавляючи лугове повітря *гірким тліном*

[49] *Ibidem*, с. 276.
[50] *Ibidem*, с. 113.
[51] *Ibidem*, с. 108.
[52] *Великий тлумачний словник сучасної української мови*, с. 1456.
[53] *Ibidem*, с. 1456.

торішньої огудини”[54]. Тут відчувається давність, похмурість, занедбаність, самотність, тому тлін більше асоціюється з гіркотою минувшини, відчуттям безповоротності втраченого та символізує розчарування, духовний занепад, втрату ілюзій. Отже, іменник „тлін” передає не лише запах, а й більш глибинні смисли, пов’язані з плином часу, зміною пір року та неминучістю природного циклу життя.

Григір Тютюнник для передачі запахових відчуттів використовує прикметники „пахучий”, „духмяний”, „запашний”. Слово „пахучий” означає: „Який має, видає сильний запах. Який виділяє аромат; запашний. Просякнутий свіжістю, приємними запахами і т. ін. Напахчений парфумами або насичений взагалі чим-небудь запашним. Який приємним запахом викликає бажання їсти, пити (про наїдки, напої)”[55]. У Григора Тютюнника лексема „пахучий” не просто описує аромат, вона підкреслює зв’язок із природою, побутом, створює особливу атмосферу, надаючи позитивних конотацій та викликаючи яскраві асоціації. Джерело запаху може бути різним: дерева, фрукти, речовини, їжа, повітря, дим, цигарки тощо, напр.*: пахуче їстиво*; *пахучі гнилички*; *пахуча цигарка*; *пахуча дубова тирса*; *пахучий вербовий кружок*. Як бачимо, кожне словосполучення має виключно позитивне емоційне забарвлення. Навіть незвичні, специфічні, нетипові запахи подаються як приємні, напр.: „На груші, що ніби ще цвіла, жовтіли кругленькі *пахучі гнилички* й осипалися додолу, а деревцята на розсаднику підросли, уквітчалися густим листям <…>”[56]; „В «конях», під стріхою, лущить шашіль, сіє на холодну призьбу *пахучу дубову тирсу*, посипає дідові сивину”[57]; „Васюта запалив *пахучу цигарку* і позакладав руки, як директор училища: одну – за борт шинелі, другу – в кишеню”[58]. Отже, лексема „пахучий” використовується в різних контекстах, індивідуалізуючи характеристики предметів через запахи.

Лексема „запашний” передає приємний природний аромат суміші лугових трав. Смислові конотації слова „запашний” набувають оригінальності уживання завдяки контексту, який підкреслює особливість аромату через смак та насолоду, напр.: „Вздрівши Тимоху, зупиняються, кліпають на нього лагідними довірливими очима, в котрих ще не згасла п’янка насолода від зеленої трав’яної юшки, що так і залишилася на заїдах від дотику чутливих губ до *запашної лугової мішаниці*”[59].

Лексема „духмяний” підкреслює виразний природний аромат хмелю, який відзначається глибиною, м’якістю та асоціюється зі спокоєм і добротою, напр.: „Олесеві не хотілось пирога, але він зрадів примиренню і, щоб віддарувати

[54] Г. Тютюнник, *Op. cit.*, с. 48.
[55] *Великий тлумачний словник сучасної української мови*, с. 895.
[56] Г. Тютюнник, *Op. cit.*, с. 292.
[57] *Ibidem*, с. 64.
[58] *Ibidem*, с. 55.
[59] *Ibidem*, с. 75.

товариша, хутенько занишпорив по кишенях, дістаючи звідти *духмяні верчики хмелю*, сухе листя різного карбування, плетене з прядива та волов'ячої шерсті ремезяче гніздо, схоже на башличок"[60]. Прикметник „душний" передає синтез запахів, які одночасно є важкими, гарячими, спертими, вологими, і допомагає читачеві уявити спекотний день та відчути задушливість і важкість повітря, напр.: „Сонце вгрівало дужче й дужче, висмоктуючи з землі *гарячу душну вологу*"[61].

Висновки. Аналіз одоративів свідчить про багатство художнього світу запахів у творах Григора Тютюнника як на лексичному рівні, так і на стилістичному. В умінні оригінально передати тонкощі запахових відчуттів проступає індивідуальний стиль письменника, тільки йому властива творча манера письма та образності, своєрідність авторського світобачення, у якому відображається сільська ментальність 60-х років XX ст., реалії життя, духовність народу, його естетичні та мистецькі здобутки, основи християнства. Особливістю ідіостилю Григора Тютюнника є емоційно-експресивна функція одоративів. Запахові лексеми психологічно навантажені, складні за своєю природою, у них зливаються воєдино ментальність, емоційність персонажа та його внутрішнє „я". Запах може виникати як спогад, може навіювати спогади, які викликають підсвідомі, напівстерті, напівзакам'янілі образи тощо. Автор часто використовує запахи, пов'язані з природою, бо для нього природа й село – дві невід'ємні сфери людського життя. Григір Тютюнник був залюблений у село, сільські пейзажі та сільський побут. Саме тому авторові вдається передати, з одного боку, типові, а з іншого – особливі прикмети сільського життя через запахи.

З оповідань Григора Тютюнника вимальовується своєрідна ароматична картина світу, насичена запахами довкілля та розкішної української природи. У художньому тексті спостерігаються різноманітні способи диференціації характеру запахів та різні прийоми їх естетичного перетворення. Запахи в уяві читача творять неповторну образну систему, яка відображає самобутність письменницької манери Григора Тютюнника. Варто зауважити, що запахові відчуття у творах прозаїка зазвичай передаються не одною лексемою, а сполученням слів, бо самі одоративи можуть не виражати значення, через те що не мають власного лексичного спектру. Значення конкретного запаху з'являється лише в контексті і проявляється за допомогою суміжних понять, які відображають авторську інтенцію – задум письменника, намір, чітку спрямованість та спосіб утілення. Тож одоративні елементи складні за своєю будовою й отримують деталізацію через слова-характеристики референтного поля з реальним чи уявним запахом залежно від асоціації, яка виникає в особи. Запахові відчуття досить часто пов'язані з підсвідомим, ідуть всупереч бажанню людського розуму, пробуджують мрії тощо.

[60] *Ibidem*, с. 32.
[61] *Ibidem*, с. 43.

Кількість лексем на позначення запахів у мові, як відомо, обмежена, тому, щоб урізноманітнити запахові враження, Григір Тютюнник вдається до системи мовних засобів, яка компенсує „бідність" запахів і допомагає не лише збагатити, а й диференціювати їх. До такої системи належать різноманітні оцінні прикметники та іменники, через які передаються субстанції запахів, що підкреслюють їхню оригінальність, самобутність, унікальність, незвичайність та нестандартність. Об'єкти, що відтворюють запахи, або об'єкти, через які запахи передаються, різноманітні: світ природи (запахи поля, рослин, дерев, квітів, повітря), довкілля, людина, побут тощо.

У Григора Тютюнника концепт „запах" різний за семантикою: він може бути сформований на основі словникових тлумачень і репрезентований через особисті інтерпретації письменника, які розкриваються в контексті й мають емоційно-експресивне навантаження. Спостереження показали, що в жодному з наявних словників лексичне значення слова не може бути відображено в тому обсязі, який розкривається в контексті. Григір Тютюнник на загальноприйняті, тобто загальномовні (словникові) значення накладає власне сприйняття запаху як особистий досвід, що є частиною загальнонаціонального коду, у якому можна виділити такі складові: реальний запах, запах-образ та запах-опис.

Перспективи розвитку. Вивчення запахової лексики, незважаючи на її активне дослідження мовознавцями, залишається перспективним напрямком когнітивної лінгвістики, мента- та етнолінгвістики. Багато питань, що стосуються вивчення запахів у мовознавчому аспекті, залишаються невисвітленими, зокрема, порівняльно-зіставний аспект концепту „запах", культурно-національна специфіка вивчення одоративів тощо. Є сенс опрацювати особливості авторської інтерпретації концепту „запах" на різних часових проміжках з урахуванням літературних напрямів, стилів та течій. Отже, вивчення одоративного складника світу є цікавою темою для подальших наукових досліджень.

ЛІТЕРАТУРА / REFERENCES

Абрамчук О. В., Клочко Н. Л., Поздрань Ю. В., *Специфіка функціонування одоративної лексики у поетичній творчості Івана Драча* [в:] „Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна", вип. 51, 2015, с. 134–137 [Abramčuk O. V., Kločko N. L., Pozdran' Û. V., *Specifika funkcìonuvannâ odorativnoï leksiki u poetičnìj tvorčostì Ivana Drača* [v:] „Naukovì zapiski Nacional'nogo unìversitetu «Ostroz'ka akademìâ». Serìâ: Fìlologìčna", vip. 51, 2015, s. 134–137].

Александрова С., *Запахові відчуття – художня деталь в оповіданнях Григора Тютюнника* [в:] *Культура слова*, вип. 45, 1994, с. 27–31 [Aleksandrova S., *Zapahovì vìdčuttâ – hudoznâ detal' v opovìdannâh Grigora Tûtûnnika* [v:] *Kul'tura slova*, vip. 45, 1994, s. 27–31].

Бабій І. М., *Одоративна лексика в сучасній українській мові: семантико-прагматичний аспект* [в:] „Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Серія: Філологія. Мовознавство", вип. 266, т. 278, 2016, с. 11–15 [Babìj Ì. M., *Odorativna leksika v sučasnìj ukraïns'kìj movì: semantiko-pragmatičnij aspekt* [v:] „Naukovì pracì Čornomors'kogo derzavnogo unìversitetu ìmenì Petra Mogili kompleksu «Kiêvo-Mogilâns'ka akademìâ». Serìâ: Fìlologìâ. Movoznavstvo", vip. 266, t. 278, 2016, s. 11–15].

Великий тлумачний словник сучасної української мови, уклад. і голов. ред. В. Бусел, Київ 2005 [*Velikij tlumačnij slovnik sučasnoï ukraïns'koï movi*, uklad. ì golov. red. V. Busel, Kiïv 2005].

Власюк В. В., *Людина як об'єкт і суб'єкт запахової картини світу* [в:] „Актуальні проблеми слов'янської філології", вип. XXIII, ч. 1, 2010, с. 478–484 [Vlasûk V. V., *Lûdina âk ob'êkt ì sub'êkt zapahovoï kartini svìtu* [v:] „Aktual'nì problemi slov'âns'koï fìlologìï", vip. XXIII, č. 1, 2010, s. 478–484].

Гавриленко-Русак В., *Ключове слово як національно-культурний мовний компонент: лінгвокогнітивний вимір* [в:] „Studia Ucrainica Varsoviensia", nr. 11, 2023, с. 11–21 [Gavrilenko-Rusak V., *Klûčove slovo âk nacìonal'no-kul'turnij movnij komponent: lìngvokognìtivnij vimìr* [v:] „Studia Ucrainica Varsoviensia", nr. 11, 2023, s. 11–21].

Гайдаєнко І., *Стилістичні функції назв смаку й запаху в поезіях Яра Славутича* [в:] *Поетика Яра Славутича*, Херсон 2003, с. 197–211 [Gajdaênko Ì., *Stilìstičnì funkcìï nazv smaku j zapahu v poezìâh Âra Slavutiča* [v:] *Poetika Âra Slavutiča*, Herson 2003, s. 197–211].

Дятчук В. В., *Слова на означення запахів* [Dâtčuk V. V., *Slova na označennâ zapahìv*], http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine9-15.pdf, [14.02.2025].

Дятчук В. В., *Як передається в мові відчуття запаху* [в:] *Культура слова*, вип. 15, Київ 1978, с. 35–42 [Dâtčuk V. V., *Âk peredaêt'sâ v movì vìdčuttâ zapahu* [v:] *Kul'tura slova*, vip. 15, Kiïv 1978, s. 35–42].

Іншакова І. Є., *Лексика сприйняття запаху в поезії І. Франка* [в:] „Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови", вип. 9, 2012. с. 21–24 [Ìnšakova Ì. Ê., *Leksika sprijnâttâ zapahu v poezìï Ì. Franka* [v:] „Naukovij časopis Nacìonal'nogo pedagogìčnogo unìversitetu ìmenì M. P. Dragomanova. Serìâ 10: Problemi gramatiki ì leksikologìï ukraïns'koï movi", vip. 9, 2012, s. 21–24].

Іншакова І. Є., *Проблема дослідження запаху в науковій літературі* [в:] „Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету": зб. наук. праць, вип. 15, Кривий Ріг 2016, с. 42–48 [Ìnšakova Ì. Ê., *Problema doslìdžennâ zapahu v naukovìj lìteraturì* [v:] „Fìlologìčnì studìï: Naukovij vìsnik Krivorìz'kogo derža-vnogo pedagogìcnogo unìversitetu": zb. nauk. prac', vip. 15, Krivij Rìg 2016, s. 42–48].

Іншакова І. О., Іншакова І. Є., *Склад та функціонування одоративної лексики в творах І. Нечуя-Левицького* [в:] „Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького національного університету": зб. наук. праць, вип. 13, 2015, с. 109–116 [Ìnšakova Ì. O., Ìnšakova Ì. Ê., *Sklad ta funkcìonuvannâ odorativnoï leksiki v tvorah Ì. Nečuâ-Levic'kogo*

[v:] „Filologìčnì studìï. Naukovij vìsnik Krivorìz'kogo nacìonal'nogo unìversitetu": zb. nauk. prac', vip. 13, 2015, s. 109–116].

Мацюк Г., *Про лінгвістичні показники взаємодії мова – культура на прикладі аналізу польсько-українського пограниччя XV–XIX ст.* [в:] „Studia Ucrainica Varsoviensia", nr. 8, 2020, c. 129–148 [Macûk G., *Pro lìngvìstičnì pokazniki vzaêmodìï mova – kul'tura na prikladì analìzu pol's'ko-ukraïns'kogo pograniččâ XV–XIX st.* [v:] „Studia Ucrainica Varsoviensia", nr. 8, 2020, c. 129–148].

Поздрань Ю. В., Франчук Н. Л., *Одоративна лексика в романі Люко Дашвар „Ініціація": семантико-прагматичний аспект* [в:] „Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Філологічні науки", вип. 292, Київ 2018, с. 103–109 [Pozdran' Û. V., Frančuk N. L., *Odorativna leksika v romanì Lûko Dašvar „Ìnìcìacìâ": semantiko-pragmatičnij aspekt* [v:] „Naukovij vìsnik Nacìonal'nogo unìversitetu bìoresursìv ì prirodokoristuvannâ Ukraïni. Serìâ: Fìlologìčnì nauki", vip. 292, Kiïv 2018, s. 103–109].

Рудь О. М., *Одоративна лексика в поезії шістдесятників* [в:] *Нова філологія. Збірник наукових праць*, № 91, Одеса 2023, с. 93–99 [Rud' O. M., *Odorativna leksika v poezìï šìstdesâtnikìv* [v:] *Nova filologìâ. Zbìrnik naukovih prac'*, № 91, Odesa 2023, s. 93–99].

Тютюнник Г. М., *Твори*, Київ 1984 [Tûtûnnik G. M., *Tvori*, Kiïv 1984].

Франко І. Я., *Із секретів поетичної творчості* [в:] *Зібрання творів*: у 50 т., т. 37, Київ 1980 [Franko Ì. Â., *Ìz sekretìv poetičnoï tvorčostì* [v:] *Zìbrannâ tvorìv*: u 50 t., t. 37, Kiïv 1980].

Турчак Олена – кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри європейських і східних мов та перекладу Університету імені Альфреда Нобеля.